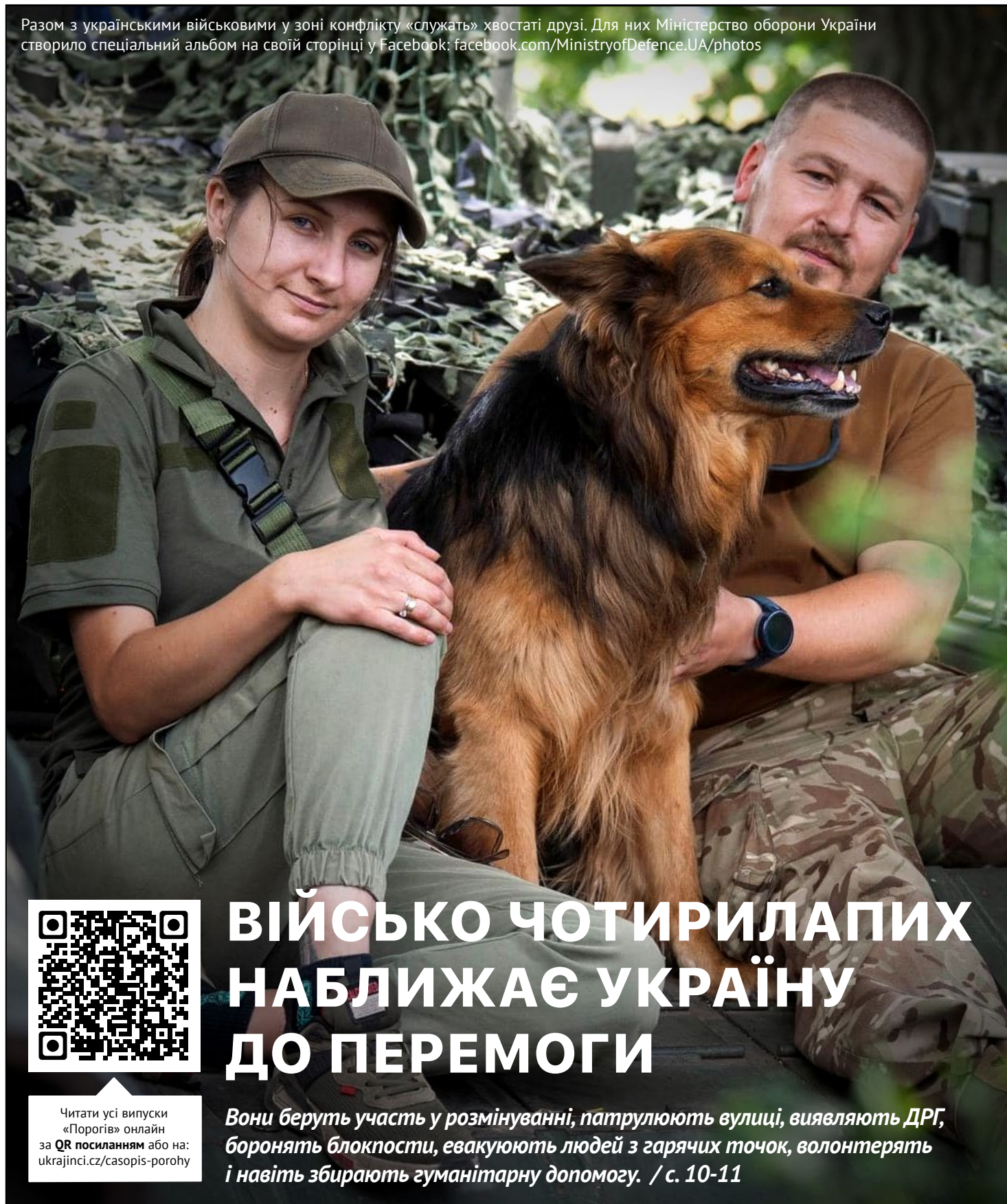

Разом з українськими військовими у зоні конфлікту «служать» хвостаті друзі. Для них Міністерство оборони України створило спеціальний альбом на своїй сторінці у Facebook: facebook.com/MinistryofDefence.UA/photos

ВІЙСЬКО ЧОТИРИЛАПИХ НАБЛИЖАЄ УКРАЇНУ ДО ПЕРЕМОГИ

Читати усі випуски
«Порогів» онлайн
за QR посиланням або на:
ukrajinci.cz/casopis-porohy

Вони беруть участь у розмінуванні, патрулюють вулиці, виявляють ДРГ, боронять блокпости, евакуюють людей з гарячих точок, волонтерять і навіть збирають гуманітарну допомогу. / с. 10-11

3-11

12-17

18-22

Колонка в соцмережі: «Мирні протести»;
Актуально: освіта, здоров'я, установи, дозвілля,
робота; На лінії вогню: життя в окупації;

Політика: Кадиров посилює власний вплив;
Маск не розуміє, що таке Росія; Людина:
Ростислав Прокоп'юк – психолог

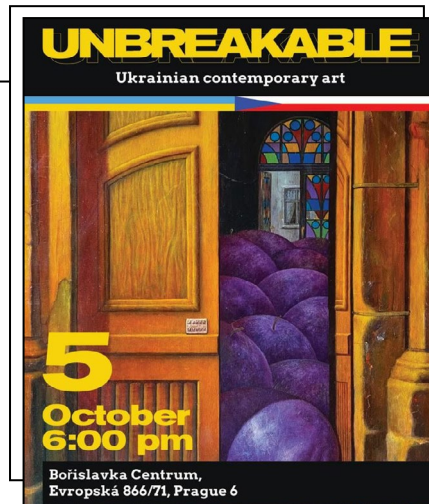
Ідеї: Береженого борщ береже: що таке
нематеріальна культурна спадщина ЮНЕСКО,
Наука: Що не так із ГМО?

НЕЗЛАМНІ В ПРАЗІ

До 5 листопада в рамках мистецького проекту благодійної фундації Ми і світ, Благодійний Фонд Козицького, проходитиме в Празі виставка «Unbreakable/Незламні». Бажаючі зможуть побачити сучасне українське

мистецтво у бізнес-центру «Bořislavka Centre» (вул. Evropská 866, Praha 6). Виставка представляє твори живопису, кераміки та скульптури художників з різних регіонів України. ■

Вл. інф.

дітей серію мультфільмів про чеську історію та завдання, які можна виконати після перегляду кожної серії. Дивитися про святого Вацлава можна за адресою: cutt.ly/zVGL5Ur ■

Вл. інф.

СВЯТО ВАЦЛАВА

28 вересня Чеська Республіка відзначила національне свято – День Святого Вацлава, День чеської державності. Святий Вацлав вважається покровителем Чехії. Чеське телебачення підготувало для українських

ДИЗАЙНЕРИ У ФЕСТИВАЛІ DESIGNBLOK

4-ий фестиваль DesignBlok відбувся в пражському Музеї прикладного мистецтва та в палаці Gabriel Ločí, де показали виставку «Слава Україні!» українських дизайнерів і брендів, що продовжують працювати і творити наперекір повномасштабній російській агресії. Головною темою обрано

«ЛІС» і представлено сім українських дизайнерських студій. Патронат над українським стендом надало Посольство України в ЧР, яке допомогло організаторам з логістикою. Детальну інформацію можна читати на сайті фестивалю: www.designblok.cz ■

Вл. інф.

МІСІЯ BUSINESS CLUB В УКРАЇНУ

Наприкінці вересня 25 чеських компаній, у співпраці з Міністерством промислу та торгівлі ЧР, відвідали Львів. Перша в історії бізнес клубу місія в рамках війни встановлює ділові стосунки чеських та українських компаній. Українська сторона виявила неабиякий інтерес до заходу, у ньому

взяли участь понад 100 компаній зі Львова та Львівської області. Відбулася також зустріч з міським головою Андрієм Садовим. Пріоритетом для чесько-українського бізнесу стане управління промисловими зонами, на державному та регіональному рівнях. ■

Вл. інф.

БАНДУРИСТИ В ПРАЗІ

30 вересня у Празі відбувся благодійний концерт Національної заслуженої капели бандуристів України імені Г. Майбороди. Українські народні пісні у виконанні близько 40 учасників капели пролунали у Греко-като-

лицькому храмі святого Климента. В грудні бандуристи планують завітати до Чехії знову, з новою концертною програмою та різдвяними композиціями. ■

Вл. інф.

УРОЧИСТОСТІ В ГРАДЦІ КРАЛОВЕ

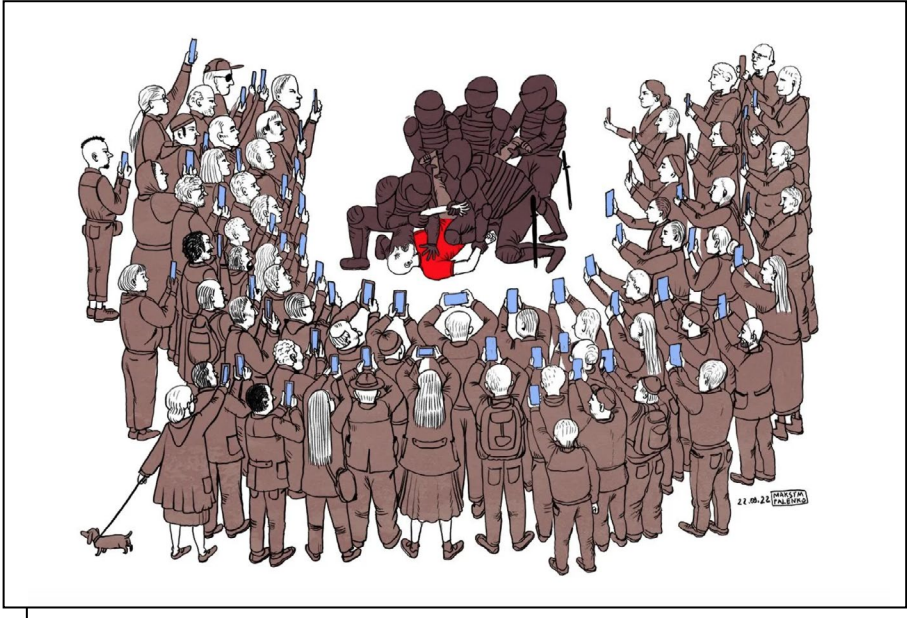
Уже вдесьте в місті Градець Кралоуе відбувся концерт «Музика мого серця». Зал «Адалбертінум» гості заповнили 24 вересня. Про музичний супровід подбали пражський «Вулик» та місцевий хор «Радість» з дітьми. Під час концерту зібрано 15.850 Крон, що будуть використані для закупівлі ліків та

захисного обладнання в Україні. Українці також в рамках днів культури в місцевому планетарію ознайомляться з досягненнями українських вчених. Відбувся показ фільму про дослідження Всесвіту, лекцію прослухали понад 70 дітей і дорослих. ■

Вл. інф.

МИРНІ ПРОТЕСТИ

Текст: **ОЛЕКСІЙ СЕВРУК**

„Нет войне!” скандували після виголошення російської мобілізації ті, нібито, прогресивніші мешканці російських міст, замість того, щоб спокійно робити коктейлі молотова і будувати барикади. Хоча на сьомому місяці війни вже мабуть пізно для мирних “антивоєнних” протестів.

Вони непомітно для самих себе виростили за останні два десятиліття гітлера на свою голову. Вони дозволили вкрати в себе демократію, дозволили режиму і всій тій гидоті вирости до таких монструозних розмірів, що мирні протести там вже нічого не вирішують. Хто не вірить, хай пригадає недавній досвід білорусів. Які не змогли позбавитися свого диктатора і тепер змушені безсило спостерігати,

як з їхньої країни літають російські ракети у мирні українські оселі. Замість тих своїх мирних протестів, де їх силовики ловлять, немов кролів, вони могли б з тим самим ефектом відразу іти писати на себе донос у ФСБ. Або ставати у черги до военкоматів. Після виголошення мобілізації це, приблизно одне й те саме.

Виготовлення весвітньо відомих фінських коктейлів, названих на почесьт сумнозвісного російського міністра закордонних справ, для якого вони були в першу чергу й призначені, вимагає кілька таємних інгредієнтів: трохи клепки у голові, трохи тестостерону, здоровий гнів спрямований проти сьогодинішніх товаришів молотових, та історичну пам'ять, яку не виведе з рівноваги заборона фейсбуку.

Хочу наголосити, що не маю нічого проти мирних протестів як таких. У вільних суспільствах це легітимний і цілком достатній засіб безпосереднього впливу на політичний клімат. Та інколи цього замало. Зізнаюсь, що в мене є певний незакритий гештальт з часів Революції гідності. Тоді багато хто, включно з деякими моїми знайомими, дивувалися: чому ті вперті українці на тому своєму майдані не протестують мирно? Чому вони “допускаються насилля”? Чому будують барикади і кидають молотови та бруківку по беркутні — цих порядних людях, які лиш роблять свою роботу? Це було нелегко пояснити. Тепер вистачило б показати пальцем на те, що коїться в Росії (або в Білорусі) і сказати: ось чому.

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 8/2022, рік XXX. Підписано до друку 4 жовтня 2022 року. **Ел. пошта:** uicr@centrum.cz. **Інтернет-адреса:** www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. **Номер готували:** Богдан Райчинець, Ельвіра Божані, Олексій Севрук, Анатолій Крат, Тетяна Пилипчук. Використовуються повідомлення прес-служб посольств, інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. **Художнє оформлення та верстка:** Тетяна Пилипчук, www.plttn.com. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і не поділяти поглядів автора. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: «Українська ініціатива в ЧР», Воцелова 3, Прага 2, ід. номер: 60448296; **контакт:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz; [Facebook.com/ukrajinska.uicr](https://www.facebook.com/ukrajinska.uicr); **розрахунковий рахунок:** 1925774379/0800.

Porohy – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – práh, říční práh. Číslo 8/2022, ročník XXX. Uzávěrka: 4. Října 2022. **E-mail:** uicr@centrum.cz, **web:** www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. **Číslo připravili:** Bohdan Rajčinec; Elvira Božani, Olexsij Sevruc, Anatolij Krát, Tetana Pylypčuk. Používáme tiskové zprávy velvyslanectví, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. **Grafika:** Tetana Pylypčuk, www.plttn.com. Za pravdivost uvedených informací je zodpovědný autor článku. Redakce může krátit text a neshodovat se s názory autora. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: Ukrajinská Iniciativa v ČR, z.s., Vocelova 3, Praha 2, IČO: 60448296, **kontakt:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz; [Facebook.com/ukrajinska.uicr](https://www.facebook.com/ukrajinska.uicr), **číslo účtu:** 1925774379/0800.

НОВА ТЕЛЕФОННА ЛІНІЯ ПРО МОЖЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УКРАЇНЦІВ У ЧЕХІЇ.

Не знаєте, чи повинна ваша дитина відвідувати школу? Хотите дізнатися все про систему освіти у Чехії? Тепер українці мають змогу зателефонувати на гарячу лінію та отримати відповіді на всі запитання щодо навчання. Бажаючі можуть зателефонувати за номером 234 812 345 щодня з 8 до 16 години. Про це Міністерство освіти та науки Чехії повідомило на своєму сайті.

На лінію можуть звертатися не лише біженці з України, а й чеська громадськість. «На запитання відповідатимуть підготовлені оператори, які володіють чеською та українською мовами», – повідомили у міністерстві. Разом із лінією також працює електронна адреса ukrajina@msmt.cz.

За інформацією Міністерства освіти та культури, станом на понеділок, 19 вересня, у школах Чехії було зареєстровано приблизно 67,3 тисяч українських дітей, з яких близько 10 тисяч не відвідували школу. Швидше за все, вони повернулися в Україну або переїхали в іншу країну, і не дали знати освітнім закладам. Однак місце за ними поки що закріплене. Міністерство матиме дані про те, скільки українців остаточно розпочали заняття у чеських освітніх закладах, приблизно в середині листопада. Зараз, за даними міністерства, у школах також працює близько 1520 українських співробітників. ■

УКРАЇНЬСЬКА ІНФОЛІНІЯ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ

Не впевнені, чи доведеться вашій дитині ходити в чеську школу? Вам потрібна інформація про те, як працює система освіти в Чехії? Вашій дитині виповнилося 15 років, і ви не знаєте, які її варіанти навчання?

234 812 345

з понеділка по п'ятницю 8.00 – 16.00

ukrajina@msmt.cz

адреса електронної пошти

*Оператори розмовляють українською мовою

ПОДАННЯ ЗАЯВИ ДО ШКОЛИ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ОБОВ'ЯЗКОВИМ

Чеський сервер migraceonline.cz, який вже тривалий час займається вивченням проблем іноземців у Чеській Республіці, зібрав деякі основні поради для батьків з питань освіти дітей. Він нагадує, що у Чехії реєстрація дітей у школі чи у дитсадку обов'язкова для всіх дітей віком старше 5 років. Відвідування школи є обов'язковим для всіх дітей, які станом на 31.08.2022 досягли шестирічного віку та перебувають на території Чехії. Рік навчання в дитячому садку є обов'язковим для дітей п'ятирічного віку. «Однак з практики ми бачимо, що є ще багато українських дітей, які не

зареєстровані у школах, – зауважує Зузана Шрайберова, волонтерка та дописувачка серверу. – Деякі школи усно повідомили батьків, що місць у їхньому закладі немає, вони заповнені, тому навіть не потрібно звертатися та надсилати заявку. Ця процедура є незаконною та заважає батькам дотриматися законного обов'язку, а саме – відправити дитину до школи». «Заяву необхідно подати в будь-якому випадку (можна надіслати рекомендованим листом з підтвердженням тощо). Зверніться до місцевої школи за місцем проживання дитини.

У деяких школах стверджують, що існують якісь квоти на кількість українських дітей в кожному класі, і якщо пропустили реєстрацію в кінці червня, то вони вже не можуть зареєструватися. Таких обмежень не існує, і ви можете подавати заявку будь-коли. Потім місцевий орган влади допоможе з пошуком місця в школі. Саме завдяки поданим заявкам муніципалітет отримає уявлення про те, скільки місць у школах необхідно, щоб забезпечити всіх дітей доступом до навчання. Наступною дією буде пошук групи адаптації», – додає Шрайберова. ■

ДОПОМІЖНІ ОСВІТНІ СЕРВЕРИ З УСІМ ВАЖЛИВИМ

Основним сервером, який допоможе батькам зорієнтуватися у чеській системі освіти, є сервер **EDU – ЕДУ Навчання у Чехії для українців** (edu.cz/ukrajina/dlya-ukrajinciv).

Дуже корисним сервером є **SHKOLA** (shkola.cz/uk), який може допомогти знайти місце у дитсадку, школі, а також роботу для педагогів.

Шукати місце в школі можна через сайт **MISTOVESKOLE – МІСЦЕ У ШКОЛІ** (shkola.cz/uk). Якщо немає місця в школі за місцем проживання, можна подати заяву до неї, щоб про дитину знали, а батьки дотримали законного обов'язку записати дитину до школи.

Докладні пояснення різноманітних процедур чеською та українською мовами дає сервер **DOSKOLYSPOLECNE – РАЗОМ ДО ШКОЛИ** (doskolyspolecne.cz). Тут розташовані приклади реєстраційних заявок для завантаження.

Аспірантам, вченим та педагогам вищих шкіл та університетів може допомогти платформа **STUDYINCZ** (studyin.cz/ukraine).

Недержавна організація **META (meta-ops.eu)** надає освітню підтримку молодим мігрантам.

Можуть бути зроблені винятки щодо освіти, знання мови тощо. Конкретні пропозиції можна знай-

ти або задати, зокрема, в базі даних **POMAHEJUKRAJINE, NASIUKRAJINCI** (pomahejukrajine.cz/ua), або домовитися із конкретною школою. Загалом ознайомитися із чеськими школами та вищими закладами можна через освітній розділ празького порталу **МІСТО ДЛЯ ВСІХ: metropolevsech.eu/ua/potrebuji-resit/vzdelavani-a-nostifikace-diplomu** (тут українською мовою).

Як ми вже розповідали раніше, благодійна організація **“Людина в скруті”** (**Člověk v tísni**) створила онлайн-курс чеської мови для асистентів української мови: kurz-cestiny.clovekvitnsi.cz. ■

proukrajinu.cz

ЛІКУЄМО ЧЕСЬКОЮ: ЧЕСЬКА МОВА ДЛЯ МЕДСЕСТЕР ТА ІНШИХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

АВТОРИ: Iveta Čermáková, Marie Zvoníčková, Tereza Bakusová, Petr Čermák, Daria Stytsenko, Roksolana Fedorenko

Цей підручник призначений для медичних працівників, які прибувають до Чехії з України та зацікавлені у вивченні чеської мови. Його основною метою є допомогти студентам оволодіти базовою лексику та фразеологією, що використовується в медичному середовищі при спілкуванні як з пацієнтами, так і з медичним персоналом.

Підручник базується на виданні Talking Medicine: Czech for Medical Students, на якому побудована основна методологічна концепція книги, та адаптований до потреб студентів медичних навчальних закладів. Підручник створений на базі української мови, для того, щоб його можна було використовувати як для самостійного навчання, так і на курсах чеської мови

для медиків. На початку більшості розділів представлений двомовний діалог, за яким слідує огляд нової лексики і корисних фраз. Блок з вправами включає в себе різні типи лексичних вправ, які допомагають практикувати новий словниковий запас багатьма способами. В кінці більшості уроків є вправа з діалогом з ввідної частини, основною метою якої є закріпити нову лексику та фразеологію – кожен розділ таким чином має циклічну структуру.

Нами були створені аудіозаписи всіх діалогів та корисних фраз, для того, щоб дати студентам можливість покращити вимову та розуміння мови. З підручником можна працювати як послідовно від початку до кінця, так і опрацьовувати вибрані розділи відповідно до потреб та інтересів студентів.

Сподіваємося, що ця книга допоможе студентам опанувати чеську мову для медиків так, щоб їхня робота в чесько-

му медичному середовищі проходила максимально легко і якісно.

Підручник доступний на онлайн платформі Publi. ■

Pomáhej Ukrajině (Помогай Україні)

«ULÉKAŘE» ЛІКАРСЬКЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ДЛЯ БІЖЕНЦІВ

Портал uLékaře надає безкоштовні професійні медичні консультації українською мовою та запис у лікаря. Він вже обслужив понад 10 000 клієнтів. Ми і надалі надалі рекомендуємо його послуги.

Як працює сервіс?

- ✓ Опишіть свої потреби в бланку.
- ✓ Лікар вам відповість на email
- ✓ Медсестри допоможуть вам із записом до лікаря.

“Не соромтеся звертатися до нас із будь-якою проблемою зі здоров'ям, яку вам потрібно вирішити у Чеській Республіці. Наші лікарі та медсестри, які розмовляють українською та російською мовами, будуть раді проконсультувати Вас. Ми зробимо все, що в наших силах, щоб допомогти Вам та Вашим сім'ям.”, каже MUDr. Со́ня Боушкова, головний лікар uLékaře.cz

Нагадаємо, що медична консультація uLékaře.cz не замінює швидку допомогу. При терміновій необхідності телефонуйте 155 або 112. ■

Пороги

Посилання на портал

ДОПОМОГА ХВОРИМ З ХРОНІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Національна асоціація пацієнтських організацій (НАПО) надає підтримку українським пацієнтам із хронічними захворюваннями. Окрім основної практичної інформації для пацієнтів,

надає перелік пацієнтських організацій. У ньому можна знайти спеціалізовану організацію за діагнозом, зв'язатися з нею та дізнатися про варіанти підтримки. ■

Пороги

Перелік пацієнтських організацій

БЕЗКОШТОВНА ВАКЦИНАЦІЯ ВІД КОРОНАВІРУСУ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

Для того, щоб вакцинуватися у Празі, потрібне дійсне медстрахування та документ, що засвідчує особу, наприклад, закордонний паспорт. Те, в якій спосіб обрати профілактику коронавірусу -

з попередньою реєстрацією чи без - особистий вибір тимчасових переселенців. Біженцям з України надається право на обрання зручного місця, закладу для здійснення щеплення

і препарату, який їм рекомендований за станом здоров'я. Медики наголошують, що другу та бустерні дози люди, здебільшого, можуть переносити важче, ніж першу. ■

Пороги

НОВА ФЕЙСБУК СТОРІНКА ВІД ОАМР

Департамент притулку та міграційної політики Міністерства внутрішніх справ (ОАМР) деякий час тому запустив сторінку у Facebook: facebook.com/oampMV, яка зосереджена на обміні актуальною інформацією про тимчасовий захист та права і обов'язки особи з тимчасовим захистом. ■

INFORMACE K DOČASNÉ OCHRANĚ

VÁŠ ZDROJ AKTUÁLNÍCH INFORMACÍ

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

НЕ ВТРАЧАЙТЕ ЧАС В ДЕРЖАВНИХ УПРАВЛІННЯХ

З ідентифікацією громадянина чи банківською ідентифікацією ви можете вирішити багато речей онлайн через Портал громадянина.

Наприклад, перевірити вашу адресу.

НЕ ВТРАЧАЙТЕ ЧАС В ДЕРЖАВНИХ УПРАВЛІННЯХ

Вам потрібно дізнатися, чи правильно у вас вказана адреса в чеських системах чи?

Для цього не обов'язково звертатися до державних управлінь. Перевірити правильність адреси можна онлайн на Порталі громадянина у вкладці Реєстр

мешканців. Для цього достатньо мати встановлену електронну ідентифікацію громадянина або банківську ідентифікацію.

Більше інформації знайдете на: chcidatovku.gov.cz/identita-obcana або за QR посиланням. ■

Pomáhej Ukrajině

Посилання на портал mvr.cz

ВІДДІЛЕННЯ ЦЕНТРУ ЗАЙНЯТОСТІ НА ГОЛЕШОВІЦЕ ЗМІНЮЄ АДРЕСУ

У четвер, 29 вересня, відділення Центру зайнятості на Голешовіцях працюватиме останній день. **З 3 жовтня цього року** відділення Центру зайнятості Чехії (Úřad práce) надаватиме свої послуги українцям із візою тимчасового захисту **за новою адресою: Českolipská 421/1, Praha 9, Prosek.**

«Центр зайнятості Чеської Республіки створив спеціальне відділення для громадян України, щоб забезпечити

надання послуг цій групі клієнтів, а також для безперебійного надання послуг чеським громадянам на робочих місцях стандартних відділень. Щодня сотні-тисячі клієнтів звертаються до спеціального відділення у залі Празького ринку в Голешовіцях. - сказав міністр праці та соціальних справ Чехії Мар'ян Юречка.

У реконструйованій будівлі Центру зайнятості буде підготовлено 34 стійки

для обслуговування клієнтів, два робочі місця Чеської пошти (Czech Point), де відвідувачі зможуть налаштувати «Мобільний ключ» і подати заяви в електронному вигляді.

Звернутися по допомогу біженці з України зможуть **щопонеділка і щосередини з 8 до 17 години і щовівторка, щочетверга та щоп'ятниці з 8 до 13 години.** ■

Пороги

ГОТУЄТЬСЯ НОВА НОВЕЛА LEX УКРАЇНА

Усі зміни ще не фіналізовано й не опубліковано повністю, ми будемо трипати вас в курсі. Але вже є загальне уявлення про те, як буде відбуватися продовження тимчасової охорони.

✓ **На першому етапі** особи з тимчасовим захистом повинні будуть зареєструватися онлайн для продовження візи. Ця реєстрація триватиме з 01.01.2023 до 31.03.2023. Після реєстрації вони отримають дату, коли мають відвідати ОАМР (поки не ясно, чи буде дата призначена, чи буде її вибір). Не

обов'язково чи є вимогою те, щоб усі реєструвалися 1 січня. Навпаки, було б ідеально, якби реєстрацію можна було розподілити в часі, щоб система могла з цим впоратися. Для реєстрації не потрібно буде мати цифрове посвідчення особи, але це спростить процес.

✓ **На другому етапі** особа з тимчасовим захистом приходить до каси ОАМР у вказану дату, де отримує нову візову наклейку. Ті, хто буде зареєстрований для продовження візи, але ще не наклеїли нову

наклейку (процес отримання цієї наклейки може взяти декілька місяців), матимуть так зване фіктивне продовження тимчасового захисту. Таким чином, вони будуть розглядатися як особи з тимчасовим захистом (дані про них також будуть завантажені в систему). ■

Pomáhejukrajine.cz

ГРОМАДСЬКИЙ ЦЕНТР У ПРАЗІ НАДАЄ УКРАЇНЦЯМ БАГАТОПРОФІЛЬНУ ДОПОМОГУ

Текст: **ОЛЬГА ГУЛАН, SZ**

Громадський центр св. Анежки (Komunitní centrum sv. Anežky: facebook.com/kcsvanezky) надає багатопрофільну допомогу всім, хто цього потребує, зокрема, переселенцям з України.

Прагнете фізично загартовуватися, однак, фінансово обмежені? Чи, можливо, відчуваєте, що ваші син або донька потребує консультації психолога, але досі не знайшли кваліфікованого фахівця? Крім того, хочете, аби дитина вільно володіла чеською або англійською мовами, але знайти репетиторські гуртки - не просто. Всі ці та багато інших проблем вдається вирішити завдяки працівникам Громадського центру св. Анежки у Празі.

З середини липня цього року за адресою **Hoštálková 7 у Празі 6** діє Громадський центр св. Анежки (Komunitní centrum sv. Anežky). За такий короткий час згуртованій команді вдалося надати допомогу десяткам тимчасових переселенців з України. Центр є одним із патронатних закладів. А саме: його заснувала празька організація «Arcidiecézní charita Praha», яка має багаторічний досвід інтеграції іноземців у Чеській Республіці. Наразі ж товариство розширює свою діяльність і є відкритим також для чеських громадян.

Передумовою створення цього закладу був центр «Komunitní centrum Slunečnice», який теж діяв у цьому районі і надавав допомогу винятково біженцям з України з перших днів окупації їхньої Батьківщини. «Відмінність між нинішнім центром і попереднім полягає в ширшому напрямі – масштабнішій меті, прагненні створити міцну основу для інтеграції етнічних меншин Чеської республіки, мігрантів, біженців, зокрема, й українців, які знайшли тут прихисток. Особливо самотніми мамам із дітьми. Відтак, громадський центр св. Анежки - проєкт організації «Arcidiecézní charita Praha», що залучає чеських та й, зрештою, українських зацікавлених сторін до різнобічної діяльності в цьому напрямку, в тому числі, й проведеної дозвілля», - розповідає координаторка закладу Ніколь Бакош.

Пані Ніколь із неприхованим захопленням зазначає, що у центрі кожен

може знайти собі гурток залежно від потреб, умінь і бажань. Підліткам безкоштовно пропонують долучитися до освітньої програми двох напрямків із вивченням англійської та чеської мов.

Поділитися переживаннями і вивчити мову

З огляду на те, що більшість юнаків та дівчат приїхали з тимчасово окупованих територій України, їх заохочують до індивідуальних та колективних практик із психологом.

«В нас працює дуже чуйна і фахова психологиня, - розповідає координаторка, - яка допомагає молодим людям звикнути до життя за кордоном. Завдяки її консультаціям підлітки стають відкритішими до нового та знаходять можливості реалізації себе в Чехії. Дорослі діти, - усміхається, - не завжди можуть усе сказати батькам, наприклад, про власні страхи. Наодинці ж із спеціалістом або ж в оточенні однолітків, яким довіряють, вони діляться переживаннями. Направду, дуже дієво зарекомендували себе групові тренінги для дітей, віком від 6 років.

До слова, інтеграційні переваги центру полягають у комплексному підході. Закладені психологом паростки впевненості у підлітків доповнює викладачка чеської мови. «З гордістю хочу сказати, - ділиться почутим координаторка, - через пів місяця вихованці, які раніше не розуміли лінгвістичних особливостей іноземної мови, мають гарну вимову. Це заслуга нашої вчительки з чеської. Вона викладає максимально доступно, дає домашні завдання, які під силу виконати хлопцям та дівчатам самотійно. Відповідно, вони бачать результат і прагнуть розвивати свої навички».

Рукоділля і медитація для батьків

Крім того, у центрі не забули подбати і про потреби батьків. Як креативна терапія з елементами дрібної моторики тут працює майстерня з малювання. Це творчий гурток швидше для дітей, але збиратися тут можна усією сім'єю. Хто ж має можливість відвідувати заняття без супроводу дітлахів, запрошується до гуртку розвитку фізичних здібностей

здоров'я. Це унікальне поєднання гімнастики, йоги, фітнесу та медитативного відпочинку.

«Серед мам популярністю користується кравецька справа. Такий гурток рукоділля відкрили для того, щоб не лише навчити бажаючих шити, але й аби в них був простір, де можна підлатати, підметати, перекроїти старі речі. Почали з шоперів - на них відпрацьовуємо рівність шва, засвоюємо правила прасування викроєних деталей. Ці екосумки вкрай необхідні в господарстві, вони багаторазового використання. Також наша мета - вміти змоделювати одяг. Тому через місяць займемося сукнею».

Ще однією особливістю центру є практичні поради щодо життя у Празі, розповідь про переваги тих чи інших об'єктів інфраструктури. Наприклад, раз на місяць бажаючі відвідують бібліотеку. Спільно з куратором оформлюють читачські квитки. Система книгозбірень у столиці Чехії має чимало переваг, зокрема, вільний доступ до інтернету.

Також щоп'ятниці до закладу приходить сімейний лікар, який на місці консультує відвідувачів центру.

У планах громадського центру організація соціологічних вечорів, де учасники переглядатимуть шедеври кінематографу, озвучені чеською мовою. Після ж обговорюватимуть тематику, сюжет, ідею стрічки, ділитимуться враженнями. Хто зуміє - вести діалог чеською.

Отож, кожен, хто потребує послуг центру, може прийти до закладу та долучитися до навчання в гуртках, психологічних практик, рукоділля та спорту. Або завітати з малечею і просто повеселитися в ігровій зоні. Йдеться передусім про те, щоб відчутти атмосферу доброзичливості, затишку та вкотре переконаватися, що у Празі є організація, які можуть скоординувати та зорієнтувати в усіх інтеграційних сферах і напрямках. ■

НОВИЙ СКЛАД КОМПАНІЇ «AMAZON»: ЩЕ ОДНА МОЖЛИВІСТЬ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

Текст: ДАНІЕЛ НОВАК, ДАРИНА ДЗЮБА, SZ

На території колишнього цукрового заводу в Коетіні побудували один із найсучасніших складів у Чехії. Приміщенням вартістю п'ять мільярдів крон заволодів американський інтернет-гігант – компанія «Amazon».

Американська компанія «Amazon» придбала відбудований логістичний центр у місті Коетіні в Оломоуцькому регіоні. Це другий склад «Amazon» у Чехії, перший знаходиться недалеко від Праги – у селищі Добровіз Центральночеського краю. Будівництво нового складу забезпечила компанія «Panattoni», а інвестором виступила компанія «Accolade». Приміщення належить однойменному фонду. Вартість складу становить п'ять мільярдів крон.

«У новому центрі «Amazon» запропонує сучасне робоче середовище, де спеціальні роботизовані блоки полегшуватимуть роботу співробітників. Коли будівля буде повністю введена в експлуатацію, ми працевлаштуємо до двох тисяч постійних працівників», – сказав Міхал Шмід, генеральний менеджер «Amazon» у Чехії.

Склад був побудований на території колишнього цукрового заводу. Саме тому перед будівництвом необхідно було рекультивувати землю та усунути екологічні навантаження.

«Інвестиції в ревіталізацію застарілих або напівзруйнованих кампусів – наша спеціалізація. Я пишаюся тим, що нам знову вдалося створити промислову зону на ділянці з низькою екологічною цінністю, яка буде займати одне з перших місць у сфері екологічно чистого та технологічного будівництва», – зазначив гене-

ральний директор «Accolade Group» Мілан Кратіна.

Під час будівництва велика увага приділялася екологічності. Окрім посадки 500 дерев на території складу і в самому місті та фотоелектричної електростанції на даху приміщення, розробник та інвестор також зробили ставку на економніший метод опалення. Замість газу приміщення обігріватимуть теплові насоси. Крім того, навколо приміщення поставлять вулики та створять місце для ящірок.

«Проект у Добровізі також був унікальним з точки зору поєднання сучасних технологій і екологічності, але у Коетіні ми пішли трохи далі», – розповів виданню Павел Совічка, керівник компанії «Panattoni» в Чехії та Словаччині.

Склад є унікальним і за конструкцією. Це перший у Чехії логістичний центр, який має кілька поверхів. Хоча проєкція має всього 51 тисячу

квадратних метрів, загальна площа складу становить 187 тисяч квадратних метрів.

Будівництвом проєкту займалася будівельна компанія «Goldbeck Bau». Перевага полягала в тому, що вона могла транспортувати бетонні конструкції залізницею просто на будівельний майданчик і не потребувала використання вантажного транспорту. Завод «Goldbeck Bau» знаходиться лише за дванадцять кілометрів від Коетіна.

Склад у Коетіні відкривається через сім років після відкриття дистриб'юторського центру компанії «Amazon» у Добровізі. Спочатку американці мали набагато більші плани щодо Чехії. Один із гігантських складів також мав бути у Брно. Однак у 2014 році через не зовсім доброзичливе ставлення місцевого муніципалітету та місцевих жителів план не реалізували. Через рік згорів ще один празький склад у районі Горні Почерніце. ■

ЧЕСЬКА ТРАНСПОРТНА КОМПАНІЯ ЗАПРОШУЄ НА РОБОТУ УКРАЇНСЬКИХ ВОДИЇВ

Транспортна компанія в Чеській Будеїовиці хоче підготувати програму з набору українських водіїв автобусів і тролейбусів. Таким чином вона вирішить проблему нестачі персоналу в компанії.

Наразі транспортне підприємство має 212 водіїв автобусів і тролейбусів. За словами Свободи, для його ідеального функціонування бракує ще 19 водіїв.

Місто давно намагається вирішити проблему нестачі водіїв, пропонує надбавку при наймі в розмірі 100 тисяч крон. «Також суттєво зросла доплата за понаднормову роботу. Ми збільшили доплату за харчування. Крім того, у червні та липні кожен працівник транспортної компанії отримав винагороду в розмірі 5 тисяч

крон. До кінця року водії матимуть надбавку до заробітної плати в розмірі 3 тисячі крон брутто», – сказав мер.

Чи поширюється ця пропозиція на жінок, не відомо. Але в Чехії не є чимось незвичайним, коли жінки керують автобусами транспортних компаній. ■

ЇТК, НАТАЛІЯ ДРАГАН

УКРАЇНСЬКА БАЛЕТНА ТРУПА ПРЕЗЕНТУЄ В ЧЕХІЇ «РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА»

Всесвітньо відомі артисти труп **«KYIV GRAND BALLET»** представлять чеській громаді балетну виставу **«Ромео і Джульєтта»** за п'єсою Вільяма Шекспіра. Балетні виступи пройдуть у жовтні в Празі та інших містах Чехії.

Українська балетна трупа «Kyiv Grand Ballet» розпочала свою гастрольну діяльність у 2014 році з туру у Франції, який називався «Зірки світового балету». За півтора місяці було надано понад 35 гала-концертів. Після успішного дебюту гастролі трупи продовжились у всьому світі. Заслужений

Ансамбль пісні і танцю Збройних Сил України був заснований у Києві в 1939 році. Під час їхніх виступів глядачі можуть насолодитися унікальним поєднанням хорового співу, майстерної хореографії та симфонічної музики. На сцені одночасно виступатимуть 100 артистів.

У жовтні цього року «Kyiv Grand Ballet» завітає до Чехії і виступить з балетною виставою «Ромео і Джульєтта» за п'єсою Вільяма Шекспіра.

«Ромео і Джульєтта» - одна з найяскравіших п'єс Шекспіра. У ній багато експресії - від веселої усмішки

до дикого розпачу, від ніжного кохання до лютої злості. Але над усім переважає любов до життя та віра у перемогу правди та добра.

Головні партії у балеті «Ромео і Джульєтта» виконують народний артист України Олександр Стоянов та прима-балерина Національного театру опери та балету України Катерина Кухар, які продовжують завойовувати світовий ринок балетного мистецтва.

Декорації та костюми для балетної вистави створені найкращими майстрами Києва з Національної опери України. ■

Наталія Драган, SZ

Придбати квитки на виставу «Ромео і Джульєтта» можна TUT:

ЦІКАВО, ЯК ЖИЛИ ДИНОЗАВРИ? ВІДВІДАЙТЕ ПРАЗЬКИЙ МУЗЕЙ «ДИНОЗАВРІЯ»

Вам або вашим діткам подобається палеонтолія? Хочете дізнатися, яких динозаврів можна побачити у Празі? Відвідайте унікальний пражський музей «Динозаврія».

Навіщо тиранозаврам маленькі «ручки»? Щоб танцювати! А як виглядали їхні немовлята? Як курчата! Чи ходили маленькі стегозаври до садочка? Ходили! А чим годували новонароджених трицератопсів? Квіточками! Саме так звучать останні наукові теорії про життя динозаврів, які мешкали на нашій планеті 66 або й всі 231 мільйон років тому. Втім багатьох з них ви можете побачити на власні очі і тепер - в унікальному пражському музеї «Динозаврія» (pop.cz/dinosauria), який

знаходиться у торгівельно-розважальному центрі «POP Airport» (Пн-Нд: 10:00-20:00). Винятковість «Динозаврії» полягає в тому, що її відвідувачі бачать справжні скелети

прадавніх гігантів, а не їхні копії. Їх п'ять. Одночасно стільки аутентичних кістяків динозаврів в Європі можна побачити хіба у Берліні чи Мадриді. ■

Олена Лань, SZ

ВІЙСЬКО ЧОТИРИЛАПИХ НАБЛИЖАЄ УКРАЇНУ ДО ПЕРЕМОГИ

Здобути перемогу Збройним силам України допомагають не тільки лікарі, військові, а й чотирилапі друзі – собаки. Вони беруть участь у розмінуванні, патрулюють вулиці, виявляють ДРГ, боронять блокпости, евакуюють людей з гарячих точок, волонтерять і навіть збирають гуманітарну допомогу.

Підготувала: ЕЛЬВІРА БОЖАНІ

ПАТРОН

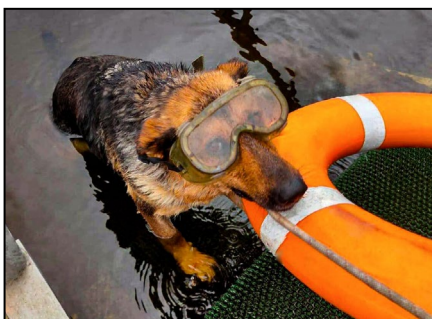

Найпопулярніший в Україні чотирилапий джек-рассел-тер'єр Патрон, який служить у складі Чернігівського підрозділу вибухотехніків ДСНС. Песик допомагає знешкоджувати міни та снаряди, отримав від Президента орден «За службу». А ще він встиг потрапити у «скандал» – нагавкав на прем'єр-міністра Канади Джастіна Трюдо під час нагородження. Патрон улюбленець усіх та має свою сторінку в Instagram. Свою службу джек-рассел-тер'єр почав у шість місяців і допомагає підрозділу саперів уже майже два роки. Його господар – майор служби цивільного захисту Головного управління Державної служби з надзвичайних ситуацій, Михайло Ільєв. У саперному підрозділі Патрона називають талісманом. Він підбадьорює рятувальників, надихає їх, навіть коли вже немає сил.

«Патрон працює у нас сапером у групі з піротехнічних робіт, цілодобово, 24/7. Виїжджає з нами на всі виклики з розмінування, присутній при знищенні боєприпасів. Коли обходимо місцеве населення, він допомагає проводити інструктажі. Приносить дітям радість, усі хочуть сфотографуватися з ним. Сирочок ми йому даємо за повне виконання робіт. А коли він усе робить правильно – даємо інші заохочення», – розповідає сапер.

НАЙДА

Як виявилось, в ДСНС є не лише собаки-піротехніки, а й собаки-водолази. Найда, нова співробітниця групи

пошукових, водолазно-рятувальних робіт аварійно-рятувального загону спецпризначення Головного управління ДСНС Черкащини.

Найда – породиста вівчарка, але взяла її з притулку. Вже з перших днів знайомства вона проявила дисциплінованість та пристрась до води. Тож водолази вирішили навчити її необхідних команд, зокрема й для порятунку на воді.

Попереду ще кілька класів «водолазної школи» для Найди, але вже й зараз собака впевнено і чітко виконує команди та готова у всеозброєнні зустріти купальний сезон та дбати про безпеку відпочивальників.

НІКОЛЬ

Рятувати людей з гарячих точок допомагає кудлата собака-провідниця Ніколь. Зі своєю власницею, провідницею Вітою вона евакуює людей з охоплених війною регіонів України. Проїхатись з Ніколь в одному вагоні можна на поїзді Київ – Дніпро. По-знайомилися Ніколь і Віта ще у 2018 році. Після рейсу провідниця почула, що під вагоном хтось скаржиться. Це було маленьке цуценя, у якого лапка примерзла до колії. Дівчина загорнула Ніколь у свій бушлат та віднесла додо-

му. З того часу кудлата любить спати саме на службовій куртці провідниці.

«Коли ми вивозили дітей до Польщі, Ніколь дуже себе проявила. Вона гралася з дітьми, вони водили її на повідці, гладили, робили масаж. У неї є чуйка на людей, яких треба підбадьорити. Один пасажир мені розповів: «У мене сталося горе, і ось до мене прийшла собака, і вже не так сумно», – розповідає Віта.

Як і в Патрона, у Ніколь теж є сторінка в Instagram, але не така популярна. Завести її запропонували волонтери притулку для тварин у місті, де живе провідниця. Соцмережі підкорив образ

Ніколь у шапці провідниці. Фото було зроблено під час евакуаційного рейсу.

«Евакуаційний рейс відрізняється від звичайного тим, що люди сидять не за квитками. Я виходжу і зі всіма вітаюся, Ніколь вітається теж. Того дня ми їхали дуже дивно: десь стояли, десь їхали дуже швидко, не розуміли, на яких ми станціях. Ловили інтернет, щоб дізнатися. Одному пасажиру вдалося, сказав, що ми біля Тернополя. Я питаю, чи комусь треба вийти у Тернополі, і передаю це начальнику потяга, щоб ми зупинились. Ніколь допомагала мені це корегувати. Потім вона втопилася і полізла спати на сидіння. Я вирішила надягти їй шапку, і люди, які йшли до тамбура, сфотографували її», – розповідає провідниця.

КЕЙТ

Бельгійська вівчарка малінуа Кейт разом із заступником керівника Кінологічного центру Національної поліції в місті Києві, старшим лейтенантом Віталієм Литвином, патрулює Київський метрополітен. Вона шукає вибухівку та зброю, а у вільний час розважає переселенців на центральному вокзалі столиці.

«Ми виконуємо превентивні заходи з пошуку вибухівки та зброї в метро. В основному там, де багато людей і великий пасажиропотік. Це станції «Деміївська», «Видубичі», «Житомирська» та «Святошин». Там ми шукаємо підозрілі речі, оглядаємо багаж людей», – розповідає Віталій Литвин.

Понад усе Кейт любить іграшки й готова «за них віддати життя». Поліцейський пояснює – все це через специфіку муштрування, бо собак, які шукають вибухівку, навчають за допомогою гри й для того, щоб отримати забавку, Кейт повинна знайти небезпечні предмети. А от у вільний від роботи час Віталій та Кейт ідуть на київський вокзал.

«Коли не наша зміна, ми розважаємо дітей, переселенців і тих киян, які виїжджають. Це працює як психологічна терапія. Намагаємось трохи розрядити ситуацію. Щоб діти, які приїжджають з гарячих точок, погратися трішки з собакою і на якийсь час відволіклися від того жаху, який вони пережили», – розповів Віталій.

А ще, якщо є необхідність то поліцейський з Кейт працюють на обшуках підозрюваних у злочині й виїжджають на виклики з розмінування.

АРЧІ

Чорний красень лабрадор Арчі вже п'ять років сумлінно виконує свої обов'язки у Запоріжжі. Разом з молод-

шою кінологинею Веронікою Лещенко пес шукає зброю та вибухівку.

«Арчі у нас спеціаліст зі зброї та вибухівки – це його профіль. Якщо щось є, ми завжди знайдемо. На блокпостах він перевіряє автівки, також працюємо на залізничному вокзалі, обшукуємо новоприбулі поїзди та багаж. Виїжджаємо на місця, де знаходять підозрілі предмети. Через війну в нас подвійне навантаження».

Арчі – дуже серйозний і норовливий пес, налагодити з ним контакт непросто. Вероніка каже, що шукала з ним контакт півтора місяця. Його не заохотити їжею, денний раціон він може розтягнути на два. Як і всі лабрадори, Арчі дуже активний, а найбільше йому подобається гратися з м'ячем.

«Якщо переважно лабрадори їдять усе, то мій ні. Робота в нього виставлена не через їжу, а через м'яч. За ним він труситься найбільше. Його він отримує, коли знаходить певні речі», – каже Вероніка.

Вероніка та Арчі також перевіряють вантаж і людей, які евакуюються з окупованих територій на півдні країни. Кінолога розповідає, що коли звільнять тимчасово окуповані території Запорізької області для неї та Арчі там буде багато роботи.

МАЙСТЕР

Семирічна бельгійська вівчарка на прізвище Майстер працює сапе-

ром – допомагає запорізьким піротехнікам. Пес розпочав свою службу в лавах ДСНС вже понад 3 роки тому. Майстер допомагає виявляти вибухонебезпечні предмети, зокрема це міни, снаряди, бомби, шашки. За словами рятувальників, вівчарка дуже кмітливий, а в особистому заліку має понад 100 виявлених предметів.

Господар Майстра Дмитро Панфіловський розповідає, що пес народився у місті Ромни Сумської області. Три роки його виховували у кінологічному центрі, після чого відправили до Запоріжжя.

«Повне його ім'я Майстер Давір Волмарт Хофф. Це і є назва самого розплідника, де його вивели. Працює з порохом, пластидом, з тротилом. Знаходив снаряд 150 мм у Новоолександрівському районі. Навчання проходить грою: пес шукає, потім його за це заохочуємо іграшкою чи смаколикami».

За словами Дмитра, Майстер допомогатиме рятувальникам ще 2 роки, після чого піде на заслужений відпочинок.

ЛЕЯ

Вже кілька років працює у кінологічному центрі Нацгвардії України собака Лея, яка допомагає знаходити зниклих людей. З початком війни бригада Нацгвардії змушена була перегрупуватися, у зв'язку з чим собак із кінологічного центру евакуювали, але Лея злякалася та заховалася. Всі думали, що собака померла, проте здивуванням для всіх стала її поява на новій позиції бригади за сотні кілометрів від минулого місця. Вона по нюху знайшла свого господаря Богдана.

«З огляду на те, що я чув її саме слідовій роботі, у Леї дуже розвинені нюхові здібності. Вона самостійно відшукала мене і, голодна та знесилена, прийшла до мене на позицію. Тільки уявіть моє здивування та радість, що вона жива!», – розповів Богдан.

Лея досі продовжує нести бойову службу та разом із гвардійцями захищає Україну від російського загарбника. ■

КАДИРОВ ПОСИЛЮЄ ВЛАСНИЙ ВПЛИВ, РУЙНУЮЧИ РФ

Надійшов час написати про Кадірова чи Кадіркіна, як кажуть в Росії. Тим паче, він не розуміє, що його нібито посилення є синонімом послаблення федерації штучно поєднаних народів. Що, власне, об'єктивно працює на користь України у визвольній війні.

АВТОР ТЕКСТУ: Ян Чарнецький

Не всі звернули увагу на демонстративне фото фюрера Ічкерії, яке тиждень тому поширили російські (а з ними й, на жаль, українські) ЗМІ. На ньому Рамзан сидить в оточенні ТРЬОХ (!) власних дружин та дванадцяти дітей від цих жінок, з якими він одночасно перебуває в ісламському шлюбі. Таким чином Кадіров вирішив продемонструвати світові, що в Чечні – суб'єкті російської федерації московське законодавство не діє. Російське федеральне право не визнає багатожонства. Аналогічна норма діє і в умовно ісламських країнах: Туреччині (від 1926 року) та Тунісі (від 1956 року). Нагадаю, що й кримські татари-мусульмани шлюбом визнають добровільний союз саме одного чоловіка та однієї жінки. Кримли ніколи і не натякали на вихід з українського правового поля.

В окремих регіонах Росії (Татарстан, Дагестан, Інгусетія, Ічкерія) нелегальне багатожонство існує принаймні останні три десятиріччя. Кремлівське керівництво знає про це, але робить вигляд невідомості. Щоб не сваритись з регіональними елітами. Натомість російські олігархи вищим класом «крутелицтва» давно вважають прибуття в зазначені місцини та реєстрацію другого чи третього шлюбу, без розірвання попередніх... Мечеті заробляють кошти. Прийом в іслам відбувається протягом одного дня, навіть без обрізання. Мультимільйонеру достатньо сказати, що обрізався, ніхто не перевіряє. Після щедрої пожертви та скороченої процедури росіянин отримує довідку з печаткою релігійної установи про реєстрацію шлюбу з другою, третьою жінкою.

Така практика існувала майже легально. Та усе ж таки майже. Ніхто з публічних осіб РФ не признавався ЗМІ, що володіє більше, аніж однією дружиною. І ось нарешті першим «невтримав» Рамзан, що бажає бути лідером мусульман Росії. До речі,

їх серед російських громадян вже 15 %. Ці сміттярі продовжують називатись нашими «браттями во хрісте». Кадіров промовив на весь світ, що має не тільки російський паспорт, а й трьох дружин, плануючи завести четверту (іслам дозволяє). Як відповів В. Путін, гарант Конституції РФ? Традиційно – наче страус, запхавши голову у пісок і виставивши вівцею@бам орган, котрим наповнює усім відомий «чумай-данчик» ароматного полковника ФСБ РФ.

Минув тиждень. Страус не піднімає голову вище нижньої частини спини. Якщо гопник не отримує належної відповіді, він вирушає далі. І ось Р. Кадіров вже заявляє, що Чечня не буде виконувати президентські укази про могилізацію, бо чеченці раніше «перевиконали план». Який план? Хто його бачив? Коли? Хто виконав? Чеченці, які воюють на боці України?

Якщо одній республіці можна блокувати виконання плану по формуванню ешелонів з гарматним м'ясом, то чому інші не можуть ігнорувати вибрики кремлівського бункермана? Адже всі дев'ять десятків суб'єктів російської федерації є рівними, у відповідності до московитського конституційного закону. Поки інші ісламські частини федерації (Татарстан, Дагестан, Інгусетія) заяв не роблять. Однак, вони і не мобілізують десятки тисяч самовбивць, традиційно, з допомогою хабарів московському керівництву, уникаючи згадування себе на закритих нарадах В. Путіна.

Зазначені чотири республіки першими спробують вийти з РФ, коли ситуація стане критичною. За моєю інформацією усі планують не проголосувати за незалежність, а заявити про відновлення незалежності. Така юридична «дрібниця» дозволить у відповідності до міжнародного права відмовитись від закріплення в законодавстві норми про правонаступництво РФ. Якщо нові держави не будуть визнані світом правонаступниками Росії, вони зможуть не платити Україні ані копійки репарацій, конфіскацій, відшкодувань. Ядерна зброя на території саме цих суб'єктів російської федерації відсутня. Обстрілів України з їхньої території не відбувається. Тому нові країни безпроблемно можуть укладати угоди з НАТО, ЄС, ООН. Чи з Україною, при умові видачі нашій державі власних громадян, підозрюваних у скоєнні злочинів на українській території протягом 2014 – 2024 років. ■

МАСК НЕ РОЗУМІЄ, ЩО ТАКЕ РОСІЯ І ХТО ТАКИЙ ПУТІН. ЧОМУ ЦЕ НЕБЕЗПЕЧНО

Більшість людей Заходу думають, що Україні треба якось змінитись, і питання війни буде вирішено. Путін припинить вбивати людей. Так, це із цієї ж серії про перекладання відповідальності з вбивці на жертву. Схоже на пропозицію дівчині одягати довшу спідницю, щоб не провокувати маніяка. Недаремно він порівнював Україну з красунею: «нравится — не нравится, терпи моя красавица». Цим вибухом фантазій, які прорвались назовні з глибин його підсвідомості, Путін показав демонів свого похмурого внутрішнього світу.

АВТОР ТЕКСТУ: Дмитро Тузов, політичний оглядач

Днями мене запросили виступити на українсько-французькій конференції про війну в Україні. В залі було багато французів, а виступи українців транслювали на великому екрані. Людина з залу запитала, чому б Україні не стати схожою на Бельгію, в якій функціонує двомовність. Таким чином, на думку француза, конфлікт було би вичерпано.

Ви справді досі думаєте, що російсько-го диктатора цікавить мовне питання і він захищає права російськомовних? Ну тоді запрошуємо вас у російськомовні міста України — Маріуполь, Попасну, Харків, Рубіжне, Северодонецьк, Лисичанськ, Суми. Можемо продемонструвати наслідки бомбардування російськими ФАБами житлових кварталів Чернігова. Думаю, такі приклади роз'яснюватимуть нашим щирим і найвнимливішим партнерам те, що росіянам плювати на російськомовних в Україні. Вони і їх методично вбивають і калічать. Крім того, прошу зауважити — російський диктатор заявляв, що «російський мир» скрізь, де є російська мова. Проблема в тому, що Путіну не потрібна країна, схожа на Бельгію, на кордонах з Росією. Ідеологи російського фашизму — сам Путін, його колега Дмитрій Медведев, Владислав Сурков, Сергій Лавров (який говорить про «розширення географічних координат у війні з Україною»: www.bbc.com/russian/news-62235890) та інші все пояснили абсолютно чітко — їх цікавить лише Росія. Яка «буде розширятися за будь-яких обставин». Подобається це вам чи ні. Бо такою є природа цієї країни...

Ви не читали цих творів? Ну звісно. Цивілізована людина не читає нічого подібного на «Майн Кампф» Адольфа Гітлера. Але тоді подумайте про інше: Україні, щоб «стати такою, як Бельгія», потрібно для початку вступити до

НАТО, щоб опинитись під захистом колективної системи безпеки. І бажано розмістити штаб-квартиру Альянсу у Києві. Але з цим не погодиться вже сама Бельгія. Що вже й казати про Путіна, який заперечує право України на власний розсуд вступати в альянси і з кимось дружити, окрім його Росії.

Люди, які пропонують Україні стати Бельгією, Швейцарією чи Австрією, з відрізаним Кримом і сходом країни, бо він «російськомовний» і вже окупований, мають усвідомлювати, що для життєздатності подібних аналогій замало лише суттєво зменшитись у кордонах. Щоб ця модель запрацювала, Росії треба стати такою, як Франція. Тобто, залишити свій імперіалізм у середньовіччі. А з цим проблеми. Бо Росія сьогодні схожа не на Францію, а на гітлерівську Німеччину. А шлях у німців від Третього Рейху до сучасної ФРН пролягав через поразку у війні, післявоєнну руїну, втрату територій і відбудову нової держави на принципово іншому фундаменті. І головне — цей шлях пролягав через каяття. У росіян подібного катарсису не спостерігається. Вони досі мобілізують живу силу для того, щоб вбивати українців та руйнувати Україну. Або тікають з країни. Її тікають не на знак протесту проти вторгнення і вбивств. А у зв'язку із втратою власного ком-

форту. Адже Росія вбиває українців з 2014 року, і весь цей час втікачі від мобілізації так чи інакше були слухняною частиною путінського режиму.

До речі, для ліпшого розуміння ситуації, можна подивитись на Білорусь, з території якої Путін розстрілює своїми ракетами українські міста й інфраструктуру. На жаль, нинішня Білорусь — продукт компромісу з Росією. Поступового повзучого компромісу, в результаті якого білорусам, через свого, однотипного з Путіним диктатора Лукашенка, довелося відмовлятися від будь-яких ознак державності. Мови, кордонів, суверенітету. Щоб не дратувати Путіна. Щоб домовлятися. Дорогі європейці, ви ж не хочете, щоб ваші країни, включно з Бельгією (бо там штаб-квартира НАТО), росіяни обстрілювали своїми «Калібрами» та «Іскандерами» вже з території України?

Знаєте, коли я чую наївні ідеї примирення з алігатором, паща якого в крові людей, яких він зжер, я розумію, що ми не повинні втрачати терпіння й щодня, методично пояснювати людям, які щиро хочуть нам допомогти, що відбувається насправді. Це треба розуміти.

Адже з тероризмом у державних масштабах треба діяти інакше. Путін — це не дрібний терорист, який вимагає мішок з грошима і літак для втечі. Він все це має й без вас, отримуючи нафто-долари від продажу газу й нафти. І випробовуючи ваші чудові країни цінами на газ, ядерним шантажем і потоками біженців. Як зупинити це безумство? Рішучістю, допомогою Україні і розумінням природи сучасного російського фашизму, ідеологам і виконавцям якого плювати і на двомовність, і на нейтральний статус України і на будь-які поступки і компроміси. Для початку дуже важливо це зрозуміти, аби приймати правильні рішення. І підтримувати Україну, яка стала щитом світу, у якому ви живете. ■

РОСТИСЛАВ ПРОКОП'ЮК: ПСИХОЛОГ – ЦЕ ПРОЧИНЕНЕ ВІКНО ДО ЛЮДСЬКОЇ ДУШІ

Буває так, що справа всього життя приходить до людини випадково. Або краще сказати, несподівано. 1991 року керівництво приватної клініки мальовничого міста Табор, що на півдні Чехії, шукали фахівця із залежностей і випадково вийшли на українця Ростислава Прокоп'юка, який пропагував власну методичку біокодування в авторській програмі на радіо. Чехів це заінтригувало, але оскільки вони достеменно не знали, про що йдеться, і як це працюватиме на практиці, перший контракт з українцем уклали на тиждень. Потім продовжили на місяць, а згодом на рік.

Підготував: АНАТОЛІЙ КРАТ

Сьогодні пан Прокоп'юк зміг завоювати репутацію одного з найкращих психологів у чужій країні, а серед його клієнтів найвідоміші люди Чеської Республіки. Його ім'я внесено до щорічної швейцарської енциклопедії «Хто є хто», а також двічі потрапило до Чеської книги рекордів. Тож спробуємо в цьому інтерв'ю з'ясувати, у чому власне полягає секрет його успіху, і наскільки він випадковий чи закономірний.

Як відомо, психологія залежності є складовою частиною дисциплін психологічного циклу. А чому саме цей напрямок так званої прикладної клінічної психології став для вас домінуючим у виборі професії? Адже психологами не народжуються, ними стають, причому не всі, хто цього бажає. Очевидно, як і в священстві, для цього повинен бути особливий дар, який називають покликанням.

Важко сказати, чи завжди людина обирає професію за покликанням. Я вже 32 роки працюю психологом з питань залежності. І тільки тепер, коли запитую себе, для чого я це

роблю, розумію, що це те покликання, яке не я вибирав. Воно вибрало мене. Я мріяв про кілька професій у своєму житті і вдячний Богу, що жодна з тих мрій не збулася. Інакше б не проявився дар бачити людину наскрізь, міняти її долю, продовжувати їй життя. Позбавити її від того, від чого вона не здатна позбавитися самостійно.

Психологи наразі виділяють чотири рівні залежності: фізичний, психологічний, соціальний, духовний. В той же час у нашому суспільстві існує безліч видів залежностей. Серед них найбільш поширеними є алкогольна, наркотична, тютюнова, ігрова, харчова, інформаційна залежність. Рідше зустрічаються трудова, емоційна, закупівельна або сексуальна залежність. Чому ви почали саме з тютюнової залежності?

Я починав свою кар'єру психолога на телефоні довір'я та як вчитель психології в школі. Тема залежності на повну проявилася набагато пізніше, після того, як я вже приїхав до Чехії. І це був не мій вибір. На цю думку, допомагати залежним, мене підштовхнув один клієнт у Чеському Крумлові, який дуже багато курив і при цьому був дуже хворим. З того часу я постійно вчуся працювати в цьому напрямку. Але в своїй основі моя методика майже не змінюється.

Існує думка, що залежність виникає під впливом поганої компанії. Але чи не відбувається все у зворотному порядку? Адже саме завдяки вже сформованій схильності до залежної поведінки дитина

потрапляє в несприятливе середовище. Сама ж схильність формується дорослими, які виховують дитину, позаяк людина в своєму розвитку проходить певні стадії, починаючи від повної залежності від дорослих і закінчуючи цілковитою самодостатністю.

Давайте спочатку подивимося на виникнення залежності і усвідомимо її позитивні і негативні сторони. Залежність як реакція на наші навички чи спосіб поведінки, наше ставлення до довкілля чи до оточення навколо нас, формується від того віку, коли ми починаємо усвідомлювати світ навколо себе, розуміти, що роблять родичі, і намагаємось їх копіювати. Діти завжди прагнуть копіювати дорослих і навіть не завжди це усвідомлюють. Правильно поставити плюс чи мінус конкретних залежностей стає домінантою нашої поведінки на все життя. Тобто вміти розрізнити, що вам у житті насправді важливо, а без чого ви можете обійтися. Що вам дасть чи не дасть та чи інша набута потреба. З віком усвідомлюєш, що найкраща залежність на світі – це залежність на здоровому способі життя.

У Вікіпедії вас називають творцем власної методики «зворотної реальності», особливисті якої полягає в тому, що сеанс позбавлення від тютюнопаїння або алкоголізму триває лише чверть години. Чи насправді ця методика не має ана-

логів у світі? Чи це не рекламний трюк або перебільшення? Можете пояснити, так би мовити, на пальцях сутність цього процесу (що саме і як це відбувається), щоб він був зрозумілим кожному пересічному українцеві?

Не хотів би пропагувати чи продавати щось таке, що схоже на рекламний трюк. Фахівці дуже швидко виводять трюки на чисту воду. Моя методика вже функціонує понад три десятки років. І за свою практику я вже вдруге записаний до Чеської книги рекордів за найбільшу кількість людей, яким допоміг позбавитися залежності. Тож це вже однозначно не трюк. Це довготривала і складна робота, яка забирає у вас більшу частину вашого життя. Ви перестаєте належати собі, давши людині річну гарантію на свою роботу. У Вікіпедії не написали про принципи карми, про інформаційне поле Землі. Там написали про мою власну методику. Не буває власних методик, тому що ви відкриваєте те, що вже колись було. Доповнюєте його чимось своїм, але це ніколи не буде ваша методика. Ви в якийсь момент стаєте провідником того, що вам довіряють згори, приймаєте на себе той хрест і несете його так довго, скільки вам стане сил. Так, те що я роблю, це унікальне явище. Ніхто нічого подібного не робить. Ніхто не розмовляє з сигаретою. В цей момент (якби ж читач міг мене бачити!) я щиро посміхаюся. Так, я спілкуюся з сигаретою і це

спілкування переносу до вашої свідомості. Чому зворотна реальність? Це та нова реальність, в якій ви вже не курите, не зловживаєте алкоголем чи ігровими автоматами, не берете наркотики тощо. Я повертаю вас до того моменту, коли ви це не робили, причому повертаю до моменту «тут і зараз». Тому зворотна реальність. Та, яка була, і та, яка є. Та, яку ви обрали, яка вам потрібна для повноцінного життя.

Саме завдяки створеному вами центру здоров'я «Аура» його клієнтами стають відомі актори чеського кіно й телебачення. Зокрема, чи не головну роль у цьому зіграла відома зірка Їржина Богдалова, яка запросила вас до свого ток-шоу. Після цього ваша популярність почала стрімко зростати, вас почали часто запрошувати до участі у різних програмах чеського і словацького телебачення, атакували місцеві журналісти із проханням дати інтерв'ю. А як власне це сталося, хто до кого прийшов першим: Магомет до гори чи гора до Магомета?

Відома чеська кінозірка Їржина Богдалова написала чудову книгу, яка називається «Я мала щастя на людей». Якщо говорити її словами, то я мав щастя на неї. Одного разу вона запросила мене до свого ток-шоу і відкрила мені шлях до телебачення. Це було чимось магічним, бо кожен, хто подивився мій дебютний виступ на екрані, замислився і ска-

зав сам собі: якщо це змогла вона, то зможу і я. Це той позитив, коли зірки сцени, ток-шоу, кіно чи телебачення стають взірцем і допомагають вам у вашій роботі. Але це тільки початок, тому що основна відповідальність лежить на вас. Професійну репутацію ви можете напрацювати дуже довго, але і дуже швидко її втратити. А щоб цього не сталося, ви несете максимальну відповідальність за свою професійну діяльність. До речі, Їржина Богдалова від того першого сеансу і досі не палить, хоча спочатку поставилася скептично до моєї методики.

За весь час своєї терапевтичної практики ви допомогли кинути палити щонайменше 6 тисячам пацієнтів. Це досягнення офіційно зафіксував Мірослав Марек, президент агенції «Добрий день», завдяки чому ви 2021 року вдруге потрапили до Чеської книги рекордів. Наскільки це вплинуло на вашу подальшу кар'єру? І яке співвідношення чехів щодо українців у загальному числі позбавлених вами від тютюнової залежності?

Такі речі, як запис до Чеської книги рекордів, не впливають на кар'єру, вони тільки підтверджують, що те, що ви робите, робите добре. І люди це бачать і цінують. Це моя своєрідна чеська Нобелівська премія. Важко говорити про співвідношення чехів і українців у моїй психологічній практиці. Це не я вибираю своїх клієнтів, це вони вибирають мене. Я працюю

в Чехії, тому зрозуміло, що більшість моїх клієнтів – це чехи.

За статистикою, приблизно один відсоток ваших клієнтів починають палити знову, решта – виліковуються назавжди. Причому ваші клієнти, які звертаються за повторною терапією, за необхідності можуть отримати її в будь-який час дня і ночі, в тому числі і телефоном. З одного боку, це дуже високий відсоток успішності, але з другого виникає питання: з яких саме причин ваша унікальна методика не спрацьовує? Яка доля провини тут лежить на психологові, а яка на пацієнті?

Тут не варто шукати винного, а тим більше не потрібно докоряти собі чи клієнтові, що щось не вийшло або пішло не так. За всю свою психологічну практику я завжди ніс і несу відповідальність за свої дії. Тому маю свої умови для клієнтів. Найголовніша з них – людина повинна хотіти щось змінити в своєму житті і просити про допомогу. Тим самим вона приймає мої умови річної гарантії. Я завжди на зв'язку. Важливо, щоб клієнти хотіли зателефонувати в той момент, коли вони зіткнулися з якоюсь проблемою, будуть у стані стресу чи повернення до своєї залежності. Це єдина річ, яку я не в змозі зробити замість них.

Крім позбавлення від паління, наскільки мені відомо, ви працюєте також і з іншими видами залежностей, зокрема, з алкогольною. Чи користуєтеся ви при цьому загальновідомою програмою «12 кроків»?

В моїй практиці немає 12 кроків. Є тільки єдиний крок. Підняти ноги з дивана. Бажати допомоги. Не шукати причин, чому сьогодні ще ні, не виправдовуватися тим, що ви не зможете це зробити самотужки або не маєте на це достатньої відваги чи сили волі. Мені не потрібна ваша сила волі. Мені потрібне ваше бажання допомогти вам змінити себе. Зробити це не для когось з родини, а саме для вас.

2018 року на запрошення каналу ICTV ви почали в Україні програму з психологічної реабілітації бійців АТО «Зміна реальності». Поділіться власним досвідом реалізації цієї програми до війни 2022 року і чи має вона продовження або трансформацію в нових реаліях

після початку повномасштабного воєнного вторгнення російських військ в Україну? І чим саме ваша програма відрізняється від міжнародного проекту активної реабілітації українських військових «Повернення до життя»?

Зміна реальності – це проєкт, який я започаткував в Україні як програму допомоги позбавлення від залежності. Потім ця назва перейшла до громадської організації, яку ми з друзями з госпіталю в Києві заснували для підтримки військових. В цьому госпіталі актуальною стала тема посттравматичних синдромів, надзвичайно складна робота з хлопцями, які пройшли через війну. Мені довелося працювати з групою людей, визволених з російського полону. Треба мати надзвичайний стан душі, коли ви йдете до таких людей як психолог, який має їм допомогти. Після кількох хвилин розмови вони стають вашим психологом і ви вже не маєте їм що сказати. Ви тільки слухаєте і дивуєтеся їхній силі, їхньому духу. Ви не можете запитати, чому вони туди пішли, чому вони туди хочуть повернутися. Вони знають, чому так чинять. Мене вразила одна відповідь, яку я пам'ятатиму все життя: «Я був у них в полоні. Я бачив, що вони з нами робили. І я ніколи не допущу, щобі вони прийшли до моєї домівки і те ж саме робили з моїми рідними». Ось такі вони – ті, що нас захищають.

На підставі власної психологічної практики ви написали і видали

чеською мовою дві книги – «Не курити – це просто» (2008) та «Живіть своїм життям» (2011). Це було бажання реалізувати власну юнацьку мрію стати письменником чи залишити після себе якийсь матеріальний слід, щоб ваш набутий з віком досвід не загубився у швидкоплинному сьогоденні? Про що і на кого власне розраховані ці книжки?

Це цікаве запитання. Це точно не було продиктовано юнацькою мрією. Можливо, це було б здійсненням юнацьких мрій, якби це була збірка віршів. Але в цьому випадку у мене виникла потреба сказати людям трошки більше, ніж за тих чверть чи півгодини в кабінеті психолога. Я обидві книги писав до слова на ходу: в поїзді, в готелях. Перша книга «Не курити – це просто» перекладена німецькою мовою і вийшла друком у Німеччині та Австрії. Там дуже простий текст, без бажання когось повчати. В ній я тільки пишу про те, що чув від своїх клієнтів, як працює людський мозок, як виникає залежність і що з цим робити. Просто змальовую шлях сигарети від тієї першої десь за школою, подалі від поля зору вчителів, до тієї останньої – у мене в кабінеті. Книга давно розпродана. Сподіваюсь, що знайду час на розширене перевидання. Між іншим, передмову до першої книги написав відомий чеський письменник Яхим Топол. У ній він розповів історію про те, як я у Сибіру був змушений закодувати групу алкоголіків і обміняти шкуру оленя на квитки до Праги. Дуже багато людей цьому

повірило і кликали мене на бесіди, щоб я розповів їм у деталях про свій шлях із Сибіру до Праги. Друга книга виникла подібним шляхом. З розповіді клієнтів про своє життя, свої болі і свої радості. Тільки більшість тих історій були дуже сумними. Коли книга була дописана, чесно кажучи, я трошки злякався: хто це взагалі читатиме і чи варто це видавати. Тому в кінці кожної історії я дописав кілька власних думок, як би ту чи іншу ситуацію можна було змінити на краще. В обох випадках мене підтримала фірма Awigo s.r.o., яка видала мої книги. Дуже цікаву передмову написав Антонін Ванек, у якій наголосив, що книга спрямована допомогти тим, хто несе в своїй душі таємницю життя. Він назвав книгу прочиненим вікном до людської душі.

Перша книга була перекладена і видана в двох німецькомовних країнах. Натомість український переклад, який підтримав відомий львівський письменник Юрій Винничук та не проти видати львівське видавництво «Апріорі», на жаль, так і не побачив світ. У чому тут причина і як її подолати?

І коли реально книга «Не палити – це просто» стане доступною для українських читачів? Що для цього потрібно і як цьому можуть допомогти пересічні українці?

Тепер для цього потрібно тільки єдине – перемага Україну над російськими окупантами. Вірмо в це і водночас гуртом допомагаймо наближувати перемогу.

І наостанок чисто практичне запитання: скільки коштують ваші послуги? Наскільки вони доступні у порівнянні з нинішніми цінами, скажімо, на цигарки? І якщо ваш потенційний клієнт потрапить у ті 10 відсотків повторної терапії, чи є для нього якийсь бонус за наполегливість задля позбавлення від шкідливої звички?

Ціна моїх консультацій виходить з розрахунку того, скільки людина викурити найдешевших сигарет за місяць і вісім днів. Натомість я йому взамін даю можливість не курити все життя. Бонус для тих, у кого з'явилися проблеми – це можливість зателефонувати і повторити сеанс будь-коли. Але я вважаю, що найкращий бонус для них – це жити довго і вільно! ■

Спілкувався Анатолій Крат, Прага.

БЕРЕЖЕНОГО БОРЩ БЕРЕЖЕ: ЩО ТАКЕ НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЮНЕСКО

У липні 2022 року культуру приготування українського борщу визнали об'єктом нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Такий статус також мають французька парфумерія, індійська йога та бразильська капоейра – всього 631 елемент. Як такі національні надбання визнає світова спільнота?

ПІДГОТУВАЛА: Ірина Ямборська; Куншт

Площа Джемаа-ель-Фна – один із головних культурних просторів у Марракеші та символ міста з часу його заснування – одинадцятого століття. На площу приходять марокканці, які пропонують послуги народної медицини та ворожіння, продають традиційну їжу. Там можна знайти заклинателів змій, музикантів та поетів. Місцева влада у 1990-х мала свої плани на це культове місце: збудувати багатоповерхівку зі скляним фасадом і торговий центр. Щоб завадити цьому, у 1996 році іспанський письменник Хуан Гойтисоло звернувся до генерального директора ЮНЕСКО – Організація з питань освіти, науки і культури, яка належить до ООН. Федеріко Майора через зв'язки свого видавця. Він попросив проголосити площу «усною спадщиною людства» (адже саме там творять і презентують своє мистецтво безліч місцевих музикантів і поетів). Хоча тоді поняття усної спадщини не існувало, в ЮНЕСКО звернули увагу на його ініціативу. Це був один із важливих кроків до початку міжнародної охорони нематеріальної культурної спадщини.

Як у ЮНЕСКО заговорили про нематеріальну культуру

ЮНЕСКО виникла після Другої світової війни задля «об'єднання людей і зміцнення інтелектуальної та моральної солідарності людства через взаєморозуміння та діалог між культурами». У 1972 році організація ухвалила Конвенцію про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини. Однак все описане там – матеріальні елементи: архітектура, скульптура, живопис, археологічні

знахідки, «витвори людини або спільні витвори природи та людини» та інше. Списки ЮНЕСКО були орієнтованими на західний культурний світ і не враховували того, що для інших культур матеріальні та монументальні елементи є не такими важливими.

Тож ініціаторами змін стали країни Латинської Америки, Азії та Африки, де культура зосереджена радше на живих традиціях, ніж на матеріальних об'єктах. Згадати принаймні бразильський інтерактивний театр Bumba-meu-boi, іспанську та мексиканську традицію народного розпису Талавера чи традиційні ритуальні молитви Зімбабве. Наразі країнам Латинської Америки належать 15% об'єктів нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, тому для таких спільнот визнання було особливо важливим.

Уже в через рік після ухвалення Конвенції Генеральному директору ЮНЕСКО надійшов лист від Міністра закордонних справ і релігії Болівії. «Моє міністерство провело ретельний огляд наявної документації щодо міжнародного захисту культурної спадщини людства, – писав він, – і виявило, що всі наявні інструменти спрямовані на захист матеріальних об'єктів, а не на такі форми вираження, як музика і танець, які зараз зазнають найінтенсивнішої комерціалізації, що руйнує традиційні культури». Тому болівійський міністр запропонував, зокрема, створити протокол, який би захищав народне мистецтво та культурну спадщину всіх націй.

Після ухвалення першої Конвенції в ЮНЕСКО затвердили низку документів, які наближали організацію до усвідомлення потреби другої конвенції. Так, у 1982 році під час ухвалення Декларації Мехіко про культурну політику у ЮНЕСКО один із делегатів сказав, що «культура складається з традицій Бауле так само, як із вавилонських цеглин; як із конфуціанства, так і з підпільного опору народів колоніалізму; як з культури ацтекської імперії, так і культури рабів і пригноблених».

Важливим проміжним кроком стала «Рекомендація щодо збереження традиційної культури та фольклору», яку ухвалили через «надзвичайну крихкість традиційних форм фольклору, особливо тих аспектів, які стосуються усної традиції, і ризик їх втрати». Вона надихнула держав-членів скласти переліки елементів своєї нематеріальної культурної спадщини й почати їх оберігати на законодавчому рівні.

Проте з часом у ЮНЕСКО побачили, що слід говорити про захист не лише мистецьких продуктів (наприклад, казок), а й про живий акт та знання. Представник Еквадору Мігель Пувайнчір щодо цього сказав: «Місцеві культури не повинні перетворюватися на об'єкти фольклору, маркетингу та комерції, а єдиними місцями для старих культур не повинні бути сховища в музеях... Ні, ми – жива культура. Ми – культура, яка сама себе породжує і відроджує, і ми будемо

боротися, щоб продовжувати жити, попри великі загрози, з якими ми стикаємося».

Протягом 1990-х років у ЮНЕСКО започаткували ряд ініціатив щодо охорони нематеріальної культурної спадщини. У 1994 році – «Живі людські скарби» – програму, яка заохочує держави визначати та підтримувати носіїв унікальних вмінь і традицій. У 1997-1998 – міжнародну відзнаку «Шедєври усної та нематеріальної спадщини людства», яка у 2003 й переросла у «Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини». Площа Джемаа-ель-Фна в Марракеші стала одним із перших шедєрів, проголошених нематеріальною культурною спадщиною, а також поштовхом до заснування відзнаки.

Як елементи потрапляють до Списків нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО (на прикладі нашого борщу)

1 липня 2022 року міжурядовий комітет з охорони нематеріальної культурної спадщини вніс культуру приготування українського борщу до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, що потребує негайної охорони.

У межах Конвенції існує два списки: Список об'єктів нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, які потребують негайної охорони, та Репрезентативний список об'єктів нематеріальної культурної спадщини.

У Репрезентативному списку сьогодні є три українських елементи. Першим з них став петриківський розпис – унікальне за стилем малярство, що зародилося у селі Петрівка.

Тоді ж, у 2013 році, за місце змагалися косівська кераміка та Сорочинський ярмарок. Перша отримала статус через шість років, а другий мети поки не досяг.

Традиція виготовлення косівської кераміки зародилася у XVIII столітті, а свого розквіту досягла в середині XIX століття. Вироби виготовляють з місцевої сірої глини і поливають білою глиною кремової текстури; після висихання їх розфарбовують. Потім вироби обпалюють і фарбують. Однак вона унікальна не так методом виготовлення (хоча техніка досить складна), як сюжетами, пояснює майстриня та мистецтвознавиця Марія Гринюк. На цих виробах можна побачити побут, повір'я та історію місцевості, у якій їх виготовляли.

Після вторгнення Росії на територію України та окупації Криму зростає увага й до культури кримських татар. У 2021 році кримськотатарський орнамент орънек і знання про нього також стали частиною світової нематеріальної культурної спадщини. Це «українська система символів та їхніх значень, яка зараз використовується у вишивці, ткацтві, гончарстві, гравюрі, ювелірній справі, різьбі по дереву, розпису скла та стін». Орънек – елемент самоідентифікації кримських татар, який важливо оберігати, особливо в сучасних умовах.

У Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, що потребують негайної охорони, є козацькі пісні Дніпропетровщини, а відтепер ще й культура приготування українського борщу. Пісні потребували захисту, адже їхні виконавці – переважно люди похилого віку. «Я ще застала той час, коли ці пісні співали під хатами. Збиралися жіночки – і співали коло двору», – розповідає Катерина Карапиш – керівниця колективу «Криниця», який належить до тих небагатьох колективів, що спеціалізуються на цій творчості. Козацькі пісні Дніпропетровщини – це, наприклад, «Ой куди

лежить та й шлях-дорога», «Ой гук, мати, гук», «Пісня про Морозенка».

А от додавання борщу до Списку в ЮНЕСКО назвали «випадком надзвичайної необхідності», адже «життєздатності елемента загрожують різні фактори». Зокрема це необхідність українців залишати свої громади, та культурні контексти, у яких існує традиція споживання борщу. А ще руйнування традиційних сільських господарств, завдяки яким ми мали необхідні продукти для борщу. Ймовірно, загроза культурної апропріації з боку Росії відіграла не останню роль. Через повномасштабне вторгнення Росії процедуру прийняття борщу прискорили.

«Борщ – це більше, ніж їжа. Згадаймо 24-те лютого. Коли росія зранку почала обстрілювати всю країну, українці прокинулися і почали варити борщ. Або фото, на якому жінка серед розбомбленого російською ракетою будинку готує борщ у вцілій печі. Борщ – елемент нашої сили. Його люблять в усіх куточках країни. Українці мають різні погляди, віросповідання, сексуальні вподобання, але всі їдять борщ. Це те, що нас об'єднує. В цьому й полягає його особливість. Й саме тому росіяни багато років підряд навмисно штучно розмазували кордони, щоб позбавити нас цієї єдності. Мовляв, борщ їдять на всій території колишньої радянської імперії й не має потреби наділяти страву якимись національними особливостями. Тобто українськими. Коли цей дискурс набув міжнарод-

них масштабів, це викликало обурення не лише в мене, а й у більшої частини українського суспільства. Тоді було прийняте рішення вчинити опір росії та її пропаганді й захистити борщ. Бо мова вже йшла не про їжу, а однозначно про щось більше. Я певен, що борщ — наш флагман. Він як лідокіл проб'є шлях для інших українських страв. На все свій час», — пояснив шеф-кухар і кулінарний експерт Євген Клопотенко. Саме він став ініціатором внесення борщу до Списку нематеріальної культурної спадщини.

Для цього він відкрив ГО «Інститут культури України», команда якої об'їхала Україну (і назвала це «борщовою експедицією»), записуючи традиції та особливості приготування борщу. Це зробили для того, щоб створити заявку на внесення борщу до українського Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини, адже це передусім внесенню елементів до Списку спадщини ЮНЕСКО. Від ідеї до рішення Експертної ради з питань нематеріальної культурної спадщини при Міністерстві культури та інформаційної політики України пройшло півтора року, й у жовтні 2020 «Культуру приготування українського борщу» додали до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини. Далі Міністерство закордонних справ почало готувати номінаційне дос'є для подачі у ЮНЕСКО. А 30 березня Україна подала дос'є, обсягом близько 700 сторінок, у якому описано різні способи приготування страви, а також пояснено цінність українського борщу для українських традицій всієї країни. Це вперше від України до Списку подано не регіональний, а загальнонаціональний елемент.

Хоча у кожному регіоні — та й навіть кожній родині — приготування борщу може відрізнятися, його готують по всій Україні. Тому й не існує конкретної кількості чи переліку рецептів, пояснює Євген Клопотенко:

«У Карпатах я познайомився із Янком Деревляним, майстром по дереву і доглядачем гори Явірник. Він

45 років готує борщ у казані: на сушених грибах, без м'яса, з дикими петрушкою і морквою. У Вилковому — з сестрами Ніною і Надею, ми у печі з очерету і дунайської глини просто неба готували борщ з білого солодкого буряка на рибі. А на Поліссі, приміром, я готував борщ з медом і квашеною капустою».

Існує всього п'ять сталих інгредієнтів традиційного борщу, розповів кулінарний експерт. Це картопля, морква, буряк, цибуля і капуста. «Але загалом по всій території країни кожен, хто готує борщ, додає до нього свою родзинку. Саме в цьому й унікальність нашого борщу», — пояснив «Куншту» Євген Клопотенко.

«Він уособлює традиції, які передаються у межах сім'ї, а також між різними сім'ями, громадами, містами та регіонами. Таким чином, ми через борщ передаємо один одному досвід та формуємо культурну спадщину й робимо її живою».

Заявки на внесення елементів до Списків розглядають понад півтора року. Тобто подавши заявку щодо борщу у березні 2021 року, результат Україна мала б отримати у 2023 році, але через

загрозу цього разу Комітет зібрав позачергове засідання, де й ухвалив це рішення.

Яка користь із потрапляння до Списків нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО

Держави можуть отримувати фінансування для захисту та популяризації своїх елементів від ЮНЕСКО. Наприклад, у 2021 році ЮНЕСКО внесла східнотиморський традиційний текстиль тайс до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини, зазначивши, що збереженню тайсу загрожує зокрема перевага сучасного одягу серед молодих поколінь. Того ж року Східний Тимор отримав від ЮНЕСКО майже 266 тисяч доларів на три роки. Гроші потрібні країні на дослідження тайсу, створення постійних виставок, популяризації традиції виготовлення тайсу в школах, а також для підтримки ткачів. Тобто, умовно, Україна може створити проєкт з метою дослідження та популяризації

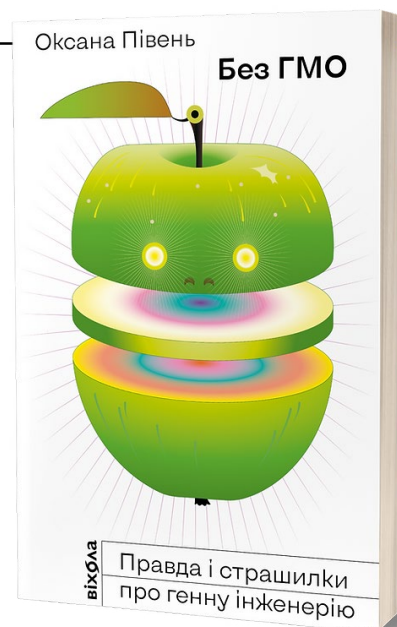
козацьких пісень Дніпровського регіону і подати заявку на отримання фінансування.

У випадку з борщем та кримськотатарським орнаментом орьнек Україна має ще одну вигоду. Усі елементи зі Списків поділено за країнами, на території яких існує культурне явище, навіть якщо воно належить окремому народу, який живе на території сучасної країни. Тобто зайшовши на сайт Списків, обравши там Україну, побачимо, що кримськотатарський орьнек — елемент української спадщини: додаткове нагадування, що Крим — це Україна.

Щодо цього річного внесення культури приготування українського борщу до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, то ініціатори сформували дос'є так, щоб презентувати цінність не лише рецептів, а й загалом значення борщу в українських традиціях. Тож коли людина чує, що культуру приготування українського борщу визнано нематеріальною культурною спадщиною людства, то одразу розуміє, чий насправді борщ. ■

ЩО НЕ ТАК ІЗ ГМО?

УРИВОК З КНИЖКИ «БЕЗ ГМО. ПРАВДА І СТРАШИЛКИ ПРО ГЕННУ ІНЖЕНЕРІЮ»

За даними світового опитування 2020 року, 48% людей вважають генетично модифіковані продукти небезпечними для вживання. Щодо ГМО існує ціла низка міфів. Що не так, а що так з ГМО, читайте в уривку з книжки Оксани Півень «Без ГМО. Правда і страшилки про генну інженерію», опублікованій у видавництві «Віхола».

З самого початку появи технології генної інженерії не вщухають суперечки. Звісно, найбільш чутливе питання — це генетично модифікована їжа. Деякі групи людей не сприймають генетично модифіковані продукти з релігійних або філософських міркувань. Однак найбільші побоювання у людей викликають можливі наслідки від вживання генетично модифікованої їжі, вплив на здоров'я загалом. Зокрема люди бояться, що такі продукти можуть спричинити онкологічні хвороби, алергії, автоімунні захворювання, безпліддя. Також точаться дискусії щодо можливого впливу генетично модифікованих рослин на екосистему. Власне, тут ідеться про можливий негативний вплив таких рослин на кількість і видовий склад метеликів, бджіл та інших комах на полях, де ці рослини вирощуються. Окрім того, існує побоювання, що ГМО «втечуть» з полів та почнуть розмножуватися, схрещуючись із культурними чи дикими родичами. Такий сценарій може призвести до порушення екологічного балансу, втрати оригінальних сортів чи видів рослин за рахунок поширення внесених у лабораторії генів. Узагалі весь спектр наслідків спрогнозувати складно.

До того ж інформація про ГМО, яку поширюють у пресі, на різних форумах або в соцмережах, не завжди відповідає дійсності, а часом є надто викривленою. Однак усе разом: і адекватна дискусія щодо потенційної небезпеки від ГМО, і релігійні чи філософські переконання, і відвертий чорний піар — сформувало певні вимоги до ГМО, крім цілком обґрунтованих наукою критеріїв, про які ми поговоримо трохи згодом. Так, заклики до регулювання генетично модифікованих продуктів харчування стали гучнішими, й у багатьох країнах почали висувати вимоги щодо їх маркування.

Сьогодні 64 країни, і Україна не виняток, ухвалили закони про обов'язкове маркування генетично модифікованих харчових продуктів. І знаєте, що цікаво? Яку інформацію отримує споживач, читаючи маркування, що пачка солі не містить ГМО? Або молоко чи картопля не містить ГМО? Яка картинка постає перед його очима або які асоціації формуються? Що ГМО — це щось малозрозуміле, але погане. А ці макарони, що я купую, хороші, бо не містять ГМО. Ми з вами добре розуміємо, що все зовсім не так. «Натуральне» не дорівнює «абсолютно хороше та корисне». А ГМО — це організми з добре вивченим, прочитаним (секвенованим) і вдосконалим геномом, до того ж інструментами природного чи натурального походження. Тимчасом як геноми сортових культивованих овочів чи фруктів часто значно гірше досліджені в цьому аспекті. Тож справедливо було би маркувати їх також і писати на коробці: «Містить спонтанно або неспонтанно мутовану ДНК, увесь спектр мутацій досліджено, вивчено (можна навіть зазначити цей спектр або наліпити QR-код, за яким усі охочі могли б почитати, які гени і в яких конкретно місцях змінилися), вживання не є шкідливим для здоров'я». Або було б чесно писати: «Увесь спектр мутацій не досліджено та їхній потенційний вплив на здоров'я людини не з'ясований, але оскільки людство їсть цей сорт пшениці вже 50 років, то Державний регулятор вважає його вживання безпечним». А як вам таке щире маркування екопродуктів: «Екосалат містить мутовану ДНК. Вирощено в натуральному господарстві, вдобрюване фекаліями курей (ну або чиймись іще)? Погодьтеся, це випростило би дещо негативне сприйняття генетично модифікованих продуктів.

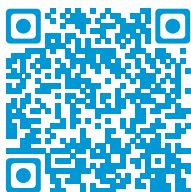
І цікаво, який продукт обрали б ви — з маркуванням «Продукт з вивченим і вдосконалим геномом» чи «Продукт з невивченим геномом і невідомим спектром мутацій»?

Натрапила на цікаву думку, що варто провести «ребрендинг» або «ренеймінг» ГМО й офіційно називати ці продукти інакше — «продукти з вивченими геномами», «продукти з удосконалими геномами», «продукти з покращеними геномами» або «продукти нового покоління» чи ще якось. Імовірно, нові назви допомогли би подолати несприйняття, оскільки з назвою ГМО асоційовано вже щось апріорі погане. Мушу тут зазначити, що загалом обізнаність широкої верстви населення щодо генетики, сучасних наукових підходів та методів змін генетичного матеріалу набагато гірша, ніж щодо нових технологій чи розробок Apple. Наприклад, у 2012 році у США провели опитування, яке показало, що аж 71 % респондентів вважає, що ГМО шкідливі, бо містять гени, а звичайні рослини їх не мають. А ми з вами ще на початку цієї книжки з'ясували, що все живе має ДНК, тобто гени. Ба більше, генетичний код універсальний і використовується для кодування інформації всіма живими організмами, бактеріями, рослинами і тваринами. Опитування, здійснене компанією Research & Branding у 2012 році у 24 областях України з охопленням 2000 людей, виявило, що 23 % опитаних не знають, що таке ГМО. вживання, тимчасом як 13 % вважають, що вони безпечні...

ВИДАВНИЦТВО : Віхола
РІК ВИДАННЯ: 2022
К-СТЬ СТОРІНОК: 176
ОБКЛАДИНКА: М'яка з клапаном

ПЕРЕДПЛАТА МІСЯЧНИКА «ПОРОГИ» ВСЬОГО ЗА **440 CZK / РІК** РАЗОМ **3 ПОШТОВОЮ ПЕРЕСИЛКОЮ.**

Посилання
на формуляр

Замовити часопис можна таким чином:
вислати кошти на рахунок: **1925774379/0800**
і повідомити редакцію про оплату
та адресу замовника.

Інформація: **uicr@centrum.cz**
або на: **ukrajinci.cz/ua/casopis-porohy**

QR Platba

СУБОТНЯ УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА «ЕРУДИТ» В ПРАЗІ ЗАПРОШУЄ

- Ви бажаєте отримати українську освіту за кордоном?
- Ви хочете знати традиції та звичаї нашого народу?
- Ви готові наполегливо працювати над собою?

НАБІР УЧНІВ (1-11 класи).

В нас ви отримаєте документ державного зразка України.

Адреса: Прага 1, ZŠ Uhelny Trh 4
www.erudyt.cz, www.facebook.com/Erudyt,
susherudyt@gmail.com, тел. +420 774 497 994

KEYOVERLAY.com
НАКЛЕЙКИ НА КЛАВІАТУРУ

Ми раді вам запропонувати простий, дешевий та швидкий спосіб як легко писати різними мовами.

НАКЛЕЙКИ НА КЛАВІАТУРУ

В асортименті інтернет магазину знайдете понад 50 мов та різні мовні комбінації (наприклад чесько-українсько-російсько-англійська комбінація розкладок в одному). Пропонуємо наклейки різних форм, кольорів (від білого до люмінесцентного і навіть золотого) на прозорому, чорному чи білому фоні.

Для реалізації наклейок була вибрана найкраща технологія друку та матеріал з високою фіксацією і низькою товщиною, що гарантує стійкість наклейки на клавіші та комфорт при друку. Усі стікери мають захисний шар (ламінування) для забезпечення їх довговічності. Завдяки універсальному формату, підходить для будь-якого типу та моделі клавіатури.

W www.prelepkynaklavesnici.cz

E info@prelepkynaklavesnici.cz

T +420 721 751 155

English version:

W www.keyoverlay.com

СКИДКА 20%

при закупівлі
будь-яких наклейок
та безкоштовна
доставка
при закупівлі
над 500 Крон
Код для скидки:
porohy

ADAPTAČNÍ
CENTRUM
CHODOV

ЦЕНТР
АДАПТАЦІЇ
ХОДОВ

Адаптаційний центр «Ходов» приймає українських дітей віком від 3 до 12 років, які не отримали місця в чеському дитсадку чи школі. Нові групи відкриваються у понеділок, 5 вересня.

Для реєстрації та додаткової інформації звертайтеся до Енге Чамідуллини:

773205982
bulate99@gmail.com

ГОЛОВНИЙ КООРДИНАТОР
MGR. PETR PIJÁČEK

FACEBOOK.COM/ADAPTAČNÍCENTRUMCHODOV

ЦЕНТР ДОПОМОГИ УКРАЇНИ

- ✓ гуманітарна допомога українським військовим та цивільним госпіталям, які знаходяться у зоні бойових дій.
- ✓ допомога українським біженцям (гаряча їжа кожного вівторка, пошук житла, консультації та соціальна підтримка, прийом та відправка гуманітарної допомоги).

Адреса: Tábořská 372/36

Гаряча лінія: 602 243 980

Сайт: www.u-e-p.eu

Facebook: uereu

Робочий час: 10:00 - 19:00 (Пн.-Сб.)

ЖІНОЧИЙ, ЧОЛОВІЧИЙ ТА ДИТЯЧИЙ ОДЯГ І ВЗУТТЯ

Видача між 14:00 - 18:00

Адреса: k Milicovu 674, Praha 4 (станція метро Haje)